

**STORA
ROVDJUR I
SVERIGE**

STORA ROVDJUR I SVERIGE

© 2025 Upplandsstiftelsen och Biotopia med stöd av WWF.

Text: Sara Beckman och Maria Brandt.

Illustrationer och grafisk form: Oskar Jonsson/naturskylt.se

Foton: Upplandsstiftelsen (sid 5), Rolf Nyström (sid 10), Per Månsson (sid 14, 16 och 22), iStock (sid 25), Christer Malmberg (sid 26)

Tryckning: Wikströms tryckeri AB 2025

www.upplandsstiftelsen.se

Sverige är ett land med mycket natur. Naturen är en fantastisk plats för aktiviteter, upplevelser och vila. I det här häftet får du lära dig om de stora rovdjuren som finns i Sverige. Med den kunskapen kan du känna dig trygg när du ger dig ut i skog och mark. Vi hoppas att du ska bli nyfiken på naturen och få lust att upptäcka mer!

Vad är ett rovdjur?

Rovdjur är en grupp bland däggdjuren. De brukar äta andra djur. Rovdjuren har en sorts vassa tänder som kallas ”rovtänder”. Dessa tänder är speciellt anpassade för att skära genom kött. Det finns ungefär 250 arter av rovdjur i världen. I den här boken berättar vi om rovdjuren som finns i Sverige.

Stora rovdjur

Några rovdjur räknas till de ”stora” rovdjuren. Det betyder att de kan ta stora byten, till exempel rådjur, ren och älg. I Sverige finns det fyra olika stora rovdjur; varg, björn, lodjur och järv.

Rovdjuren är viktiga i naturen

Rovdjuren ingår i naturens ekosystem. De finns här naturligt och är en del av vår biologiska mångfald. Rovdjuren bidrar till balansen i naturen. Bytesdjur som rådjur och älg lever på att äta av buskar och träd. Om rovdjuren försvann skulle bytesdjuren bli fler.

Vad skulle hända då?

Ovanligt att möta rovdjur

Tycker du att rovdjur är spännande? Kanske också lite skrämmande? Det är du inte ensam om! Vi har alla hört sagor och historier berättas om dem sedan vi var barn. I många sagor beskrivs rovdjuren som listiga och ondskefulla.

I verkligheten är de ofta rädda för oss människor. Forskning visar att de flesta rovdjur undviker möten med människor. Rovdjuren hör, ser eller känner doften av oss långt innan vi får syn på dem. De har gott om tid att flytta på sig för att slippa träffa på människor.

Våra stora rovdjur jagar och äter bland annat älg och rådjur.

An illustration of two deer in a snowy forest. On the left is a smaller roe deer (Rådjur) and on the right is a larger moose (Älg). The background shows a dense forest of evergreen trees under a cloudy sky.

Rådjur

Älg

LODJUR

Lodjuret är Europas största kattdjur. Det har kort svans och tofsar på öronen. Ofta har det en fläckig päls som är gulröd på sommaren och mer gråaktig på vintern. Hannen lever ensam, medan honan håller ihop med sina ungar i omkring 10 månader. Lodjuret väljer en torr skyddad plats för att föda sina ungar. Ofta under en gran, eller i en bergskreva. Det får 1 – 3 ungar. Det finns omkring 1400 lodjur i Sverige. Lodjuret finns i nästan hela landet, utom på Gotland.

FAKTA OM LODJUR

Vikt: Upp till 25 kg

Mankhöjd: 55 – 75 cm

Livslängd: 12 – 14 år

Föda: I södra Sverige är rådjur det vanligaste bytet, men även hare, tjäder och orre finns på menyn. Ibland tar lodjur räv, mård, får och tamkatter. I norra Sverige äter lodjuren mest renar.

Lodjuret i sin miljö

Lodjuret trivs bra i steniga och bergiga skogsområden. Det rör sig smidigt i terräng där vi människor har svårt att ta oss fram. Med sina stora tassor klarar det att gå i djup snö. Lodjuret kan följa skogskanter, men korsar helst inte öppna fält. Det är nyfiket och går gärna upp på höjder. Ibland klättrar det upp på stenar där det har uppsikt över ett större område.

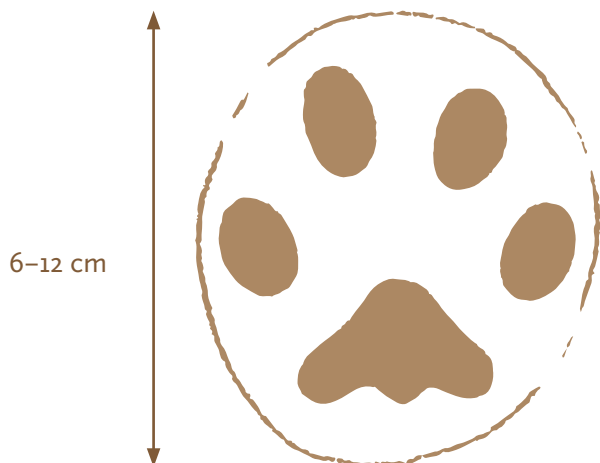
Spår av lodjur

På vintern när det är snö på marken kan du ha turen att hitta spår av lodjur. Tassavtrycket har fyra trampdynor som är sätter asymmetriskt. Prova att lägga din hand på spåret. Passa in fingrarna så de stämmer med lodjurets trampdynor. Är det en högertass eller vänstertass?

Om du hittar lodjursspår – följ spåret bakåt för att undvika att störa lodjuret. Det är spännande att upptäcka var lodjuret har gått och vad det har gjort.

Lodjuret markerar sitt område med urin. Det är en stark lukt som går att känna igen om du går förbi en plats där lodjuret har varit.

Däremot är det svårt att hitta lodjurets spillning, eftersom de, precis som tama katter gräver ner sin spillning. Om man ändå hittar spillning, så liknar den kattbajs, men är större och har ofta hår av bytesdjur i sig.

I snö lämnar lodjurets håriga tass ett skålformat avtryck runt spårstämpeln.

VARG

Vargen är världens största hunddjur. Innan vargen började jagas var den världens mest spridda däggdjur. Vargen tillhör samma art som våra tamhundar. I Sverige är vargens päls oftast grå på ovansidan och ljusare på benen och undersidan.

Vargen är viktig i ekosystemet. Den hjälper till att hålla antalet bytesdjur i balans. Ofta lämnar den delar av sitt byte. När vargen har ätit klart blir resterna mat åt andra djur. I Sverige finns varg mest i de mellersta delarna av landet.

Vargen är ett flockdjur. Honan och hannen som leder flocken kallas alfapar och håller ihop hela livet. De brukar vara föräldrar till de övriga medlemmarna. Valparna lämnar flocken när de är 1–2 år, och försöker då att bilda ett eget revir. Det finns vargar som vandrar över 100 mil för att söka nya revir. I Sverige finns det omkring 355 vargar (2025).

FAKTA OM VARG

Vikt: Honor upp till 35–45 kg,
hanar upp till 45–55 kg.

Mankhöjd: 80 – 90 cm

Livslängd: 10 – 14 år

Föda: Vargens viktigaste bytesdjur är älg. Den kan också ta rådjur, vildsvin, kronhjort, grävling, bäver, räv och ibland tamdjur.

Vargen i sin miljö

Vargen rör sig helst där det är lätt att ta sig fram för att spara energi. De går gärna på vägar, stigar eller på vintern över isar och längs skoterspår.

Vargen markerar sitt revir med urin på buskar, tuvor och stenar. Ofta krafsar de också på marken nära urinmarkeringen.

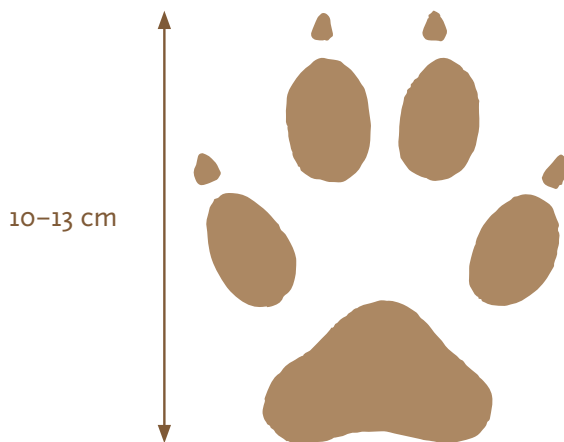
Vargen är i rörelse omkring 8 timmar varje dygn. Den kan gå flera mil om dagen! Den rör sig helst tillsammans med andra vargar.

Spår av varg

En vuxen varg har mycket stora tassar, större än de flesta hundar. Men det är omöjligt att skilja på tassavtrycket från en varg och en stor hund (varg och hund är ju samma djurart). För att ta reda på om det är en varg och inte en hund, behöver du följa spåret en längre bit.

Finns det människospår som följer spåret? Är det lekfullt, med hopp lite hit och dit? Då är det antagligen en hund. Är tassavtrycken omkring 10 cm? Har djuret gått rakt mot ett tydligt mål? Syns inga människospår? Då kan det vara en varg.

Om du har tur kan du hitta vargens spillning. Det brukar vara en stor mängd som innehåller både hår och benbitar. Det luktar också riktigt illa.

I långsamt trav går höger- respektive vänster fotpar i samma spår.

BJÖRN

Brunbjörnen är vårt största rovdjur. Den är ett stort djur med brun päls. Björnens syn är sämre än människans, men den har mycket bra hörsel och luktsinne. Björnen ser klumpig ut men kan springa mycket snabbare än människan. Den kan också klättra i träd och simmar bra. Björnen förekommer i de mellersta och norra delarna av Sverige. Antalet björnar i Sverige är omkring 2400 (2024). Björnen lever ensam, men ungarna brukar stanna med honan upp till två och ett halvt år.

På vintern går björnen i ide. Det kan till exempel vara ett hål under en stubbe eller en myrstack. Den stannar oftast i idet hela vintern. Den sover mest och behöver varken äta, dricka, bajsas eller kissa. Honan föder sina ungar i idet. Ungarna är inte större än marsvin och saknar päls.

FAKTA OM BJÖRN

Vikt: 60 – 350 kg

Mankhöjd: 70 – 135 cm

Livslängd: 30-40 år

Föda: Björnen äter både kött och växter. Den varierar sin mat under året. På våren äter den myror och jagar älgkalvar. På sommaren äter den gräs, ormbunkar och stora mängder bär. På vintern sover den och behöver inte äta.

Björnen i sin miljö

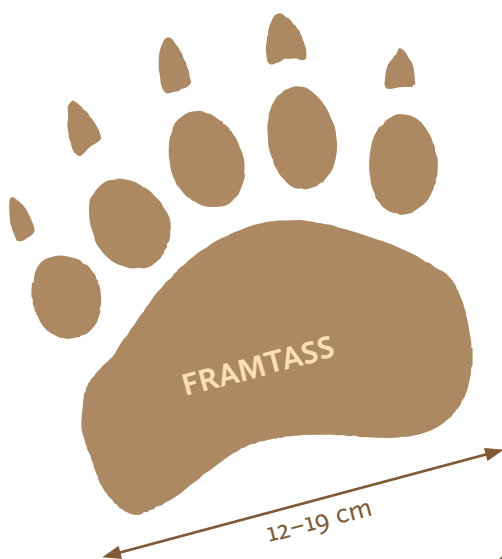
Björnen trivs bäst i skogar med gran och tall. Den rör sig gärna i stenig och bergig terräng där vi människor har svårt att ta oss fram. Björnen finns även i fjällområden. Björnen rör sig över stora ytor, så kallade hemområden.

Spår av björn

I slutet av våren, när det fortfarande finns lite snö kvar, kan du ha tur att få se spår av björn. Du kan också hitta tassavtryck där marken är mjuk och består av lera eller sand. Björnens tassor har fem tår. Björnens fotspår är störst bland Sveriges alla djur. Baktassens spår är avlångt och påminner om en människas fotavtryck. Framtassens spår är kortare och bredare. Spillning av björn kan se väldigt olika ut, eftersom de äter olika saker.

På våren och i början av sommaren har björnen ätit kött. Då är spillningen fast och kan innehålla hår. På hösten är det ofta mycket bär i spillningen.

Om man hittar en förstörd myrstack så kan det tyda på att en björn har varit framme och kalasat. Rivmärken på träd är ett annat spår. Björnen markerar sitt revir genom att klösa i barken eller gnugga sig mot stammen så att det fastnar hår.

Björnens baktass har ett längre avtryck än framtassen. Tassavtrycken är så stora att de inte kan blandas samman med något annat djur.

JÄRV

Järven är ett stort mårddjur. Den förekommer i nordliga trakter runt om norra halvklotet. I Sverige finns järven i de norra och mellersta delarna av landet.

Järven påminner om en liten björn. Den lurviga pälsen är brunsvart med ett ljus band längs sidorna. Även kring nosen och ögonen är pälsen ljusare.

Järven lever ensam. Parningen sker på sommaren, men fostren utvecklas senare. I februari – mars året därpå söker honan upp en skyddad plats och föder 2–4 ungar.

Järven har jagats för sitt skinn och för att den dödar renar och tamdjur. Det finns omkring 660 järvar i Sverige. Järven har ett stort revir och springer långt varje dag. Den är snabb och kan springa 45 km/h.

FAKTA OM JÄRV

Vikt: 8 – 18 kg

Mankhöjd: 35 – 45 cm

Livslängd: 6 - 10 år i det vilda

Föda: Järven har kallats ”Nordens hyena” eftersom den helst äter resterna av andra rovdjurs byten. Den är också en uthållig jägare som kan döda både renar och älgar. Den sparar föda nedgrävd i snö eller jordhålor.

Järven i sin miljö

De flesta järvarna finns i fjällen, där de lever ovanför trädgränsen. På senare år har järven spridit sig söderut. Idag förekommer den även i skogar i mellersta Sverige.

Järven har ett stort revir där den lever ensam. Den försvarar sitt revir även mot andra järvar. Järven rör sig smidigt i naturen, ofta där det är svårt för människor att ta sig fram. Den tar sig lätt fram både genom buskar och snår och där det är stenigt.

Spår av järv

Järven har omkring femton centimeter långa, solfjäderformade spår med fem synliga tår.

Järven markerar sitt revir med urin och doftsekret. Annar stryk. Den kan också lämna märken där den kraftsat i snön eller på marken, klöst eller bitit på träd och liknande.

Järven lämnar gärna spillningen på en öppen plats. Spillningen varierar i form och färg beroende på vad järven har ätit.

I trav börjar varje serie med höger framfot (nerifrån) och slutar med vänster bakfot.

Ibland saknas den femte tån (tummen) och då kan spåret förväxlas med lo eller hunddjur.

Rovdjuren väcker känslor

Genom människans historia har rovdjur både skrämmt och fascinerat. I alla delar av världen finns sagor och myter om rovdjur. Idag har vi tillgång till mycket fakta om djurvärlden. Ändå påverkar gammal folktro och myter fortfarande hur vi tänker om rovdjuren.

Folktro om lodjur

Lodjur har jagats mycket för sin fina päls. Under järnåldern förekom det att kvinnor fick vila på lodjursfällor när de begravdes och att de fick med sig lodjurtänder i graven. Kanske trodde man att lodjuret hade magiska krafter som skulle skydda den döda.

Förr i tiden trodde man att en lodjurstand runt halsen kunde bota huvudvärk. En annan myt var att lodjurspälsen kunde lysa i mörkret och att lodjur kunde se genom väggar. Att ha "loblick" är att ha en skarp och genomträngande blick.

Folktro om varg

Vargen är kanske det rovdjur som människor i Sverige varit mest rädda för. Den kan ställa till stor skada eftersom den ibland dödar tamdjur. Det var viktigt att inte locka till sig vargen. Därför fick man inte säga "varg" eller "ulv" när man pratade om vargar. I stället sa man fina och snälla namn som "gullfot", "gråtass" och "tusse". I Sverige finns berättelser om att "löpa varg". Det betydde att vissa män kunde förvandlas till vargar, försvinna en tid för att leva vargliv och sedan komma tillbaka. En sådan man fick alltid gömma sin ena hand för den var en vargtass.

Vargen klarar att gå hungrig länge. När den väl får mat kan den äta mycket kött. I svenska språket säger man "Hungrig som en varg" om någon är väldigt hungrig. Vargar är sociala, precis som vi människor. Därför säger man "ensamvarg" om en människa som trivs bäst ensam.

Berättelsen om rödluan och vargen hör till Europas mest kända folksagor.

Folktro om björn

Trots att björnen är ett stort rovdjur så har den på sina håll haft ett gott rykte. Björnen har vissa likheter med oss människor. Den är alltätare, använder framtassarna lite som händer och kan stå på bakbenen när den vill se sig omkring. Dessa likheter bidrog nog till att man trodde att vissa människor kunde förvandla sig till björnar, eller ta makten över dem och styra deras beteende. En vanligt förekommande berättelse är hur en sådan människobjörn blivit väl behandlad av en människa och därför låtit bli att döda tamdjuren.

Det var ändå viktigt att inte locka till sig björn. Därför fick man inte säga ordet björn. I stället sa man myrtass, nalle och bamsefar. Människor har länge beundrat björnens styrka. ”Stark som en björn” säger man om en man som är väldigt stark.

Kyrkmålning visar ett motiv från Bibeln där David dödar en björn. Bilden är målad av Albertus Pictor på 1400-talet och finns att se i Härkeberga kyrka i Uppland.

Folktro om järv

Länge trodde man att järven var glupsk och kunde äta nästan hur mycket som helst. Kanske beror det på att järven gömmer mat för att kunna äta senare. Då kan det se ut som att den äter upp stora byten väldigt fort.

Förr i tiden trodde man att järven pruttade så hemskt att jakthundar hade svårt att jaga den.

Järven är ett aktivt djur som springer långa sträckor varje dag. I vissa delar av Sverige användes uttrycket ”tjabb på som en järv” om en person eller häst som kunde springa på bra. Tjabb är ett gammalt ord för att springa.

Att leva tillsammans med rovdjuren

Järv, lo, varg och björn är fridlysta i Sverige. Det betyder att man inte får döda dem utan tillstånd. För att hålla populationen på en förutbestämd nivå bedrivs ändå varje år licensjakt på ett visst antal individer. Dessutom finns det möjlighet till skyddsjakt om en individ vänjer sig vid människor eller dödar tamdjur.

Det finns olika åsikter om hur mycket rovdjur det ska få finnas. De som äger boskap vill inte att deras djur ska bli dödade och det finns jägare som inte vill ha konkurrens om bytesdjuren.

För djurägare finns det elektriska staket som kan skydda boskap från rovdjur. Det finns också företag som kan tjäna pengar på att rovdjuren finns genom att hyra ut gömslen, eller ordnar safari med möjlighet att se rovdjur.

I den svenska naturen är alla rovdjur skygga och håller sig undan människor. Vi kan tryggt gå ut i skogen och njuta av naturen. Självklart respekterar vi alla djur, stora som små.

Fotogömsle för fotografering av rovdjur.

Tips för att få uppleva rovdjur

Det är väldigt ovanligt att få se rovdjur. Men det finns olika sätt att närma sig dem. Och de lämnar ofta spår som vi kan se i naturen.

- ◆ Leta efter spår! Djur lämnar både spillning och andra spår. På vintern kan du leta efter spår av tassar i snön.
- ◆ Följ med på utflykt! Det finns flera föreningar och organisationer som ordnar utflykter.
- ◆ Gå ut i naturen! Välj en plats med bra utsikt och där du själv kan sitta skyddad. Du kan behöva vänta länge. Ta med fika och njut av naturupplevelsen. Om du har tur får du se rovdjur eller andra djur.
- ◆ Det finns företag som har gömslen för att uppleva eller fotografera rovdjur. Det kostar pengar, men du har en bra chans att få se rovdjur.

Tips för att undvika rovdjur

Rovdjur brukar undvika människor. Du kan också själv minska risken att möta ett rovdjur.

- ◆ Prata, vissla, sjung. Se till att höras när du rör dig i skogen!

Uppleva rovdjur i naturen

Rovdjuren är skygga och svåra att få syn på. De undviker helst oss människor. De brukar upptäcka oss långt innan vi upptäcker dem. När de känner lukten av människor lämnar de platsen.

Om du möter rovdjur i naturen

Det förekommer att människor träffar på rovdjur i naturen. Rovdjur kan bli provocerade om de har ungar, blir väckta eller retade av en hund.

- ◆ Visa djuret att du är där. Tala högt.
- ◆ Backa och gå lugnt ifrån djuret.
- ◆ Spring aldrig ifrån ett rovdjur om det närmar sig dig. Tala lugnt och rör dig sakta från platsen.

Ordlista

Biologisk mångfald	Artrikedom, att det finns många arter
Bytesdjur/byte	Djur som jagas och äts av rovdjur
Däggdjur	Pälsdjur som ger sina ungar modersmjölk
Ekosystem	De djur och växter som hör samman inom ett naturområde
Fridlyst	Skyddad art
Hona	Djur av honkön ("mamma")
Hane/hanne	Djur av hankön ("pappa")
Individ	Ett enda djur (eller en enda person)
Jakt	Dödande av vilda djur
Jägare	Person som bedriver jakt
Jaga	Bedriva jakt
Klövdjur	Älg, ren, rådjur, hjort, vildsvin
Konflikt	Bråk om motsatta åsikter
Krafsa	Riva och skrapa med klor
Licensjakt	Jakt som bedrivs med särskilt tillstånd
Oro	Känsla av otrygghet
Riva	Göra märken/sår med klor
Rovdjur	Däggdjur som jagar och äter andra djur
Rädsla	Stark oro
Skoterspår	Markerat stråk i naturen för att köra snökoter
Skyddsjakt	Jakt för att förhindra olika typer av skador
Spillning	Bajs
Spår	Fotavtryck eller annat som ett djur lämnar
Staket/stängsel	Anordning för att stänga in eller skydda boskap
Tamdjur	Till exempel får, kor, hästar, katter och hundar
Tass	Fot av rovdjur
Tik	Hona av hunddjur
Urin	Kiss
Valp	Unge av hunddjur
Utrotad	Försvunnen (om arter som inte längre existerar)

Vilka rovdjur finns i Sverige?

I det här häftet får du lära dig om våra stora rovdjur; LODJUR, BJÖRN, VARG och JÄRV.

Med den kunskapen kan du känna dig trygg att gå ut i naturen.

BIOTOPIA

 **UPPLANDS
STIFTELSEN**
NATURVÅRD & FRILUFTSLIV

Projektet främjar
samexistensen
mellan människor
och stora rovdjur och
finansieras av WWF

